

Näringsutskottets betänkande

1986/87:27

om investeringsgarantier (prop. 1986/87:98)

NU

1986/87:27

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:98 om investeringsgarantier (utrikesdepartementet),

dels en motion som har väckts med anledning av propositionen.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker att riktlinjerna för det av exportkreditnämnden administrerade investeringsgarantisystemet ändras enligt regeringens förslag. Syftet är att systemet, som sedan tillkomsten år 1968 inte har utnyttjats, skall bli tillämpligt i ökad utsträckning. En vidgad beloppsram för detta slags garantier tillstyrks också. En reservation (vpk) går ut på att riksdagen skall avslå propositionen och begära ett nytt förslag, byggt på biståndspolitiska principer.

Propositionen

Förslag

Regeringen föreslår – efter föredragning av statsrådet Anita Gradin – att riksdagen

1. godkänner de ändringar av riktlinjerna för investeringsgarantisystemet som föredragande statsrådet har förordat i propositionen (avsnitt 2.1),

2. medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för investeringar i utlandet till ett belopp av högst 1 000 000 000 svenska kronor eller motsvarande belopp i utländsk valuta (avsnitt 2.2).

Innebörd och motivering

Det grundläggande syftet med investeringsgarantisystemet, vilket administreras av exportkreditnämnden, är att garantierna skall bidra till den ekonomiska utvecklingen i u-länderna. Enligt regeringens förslag vidgas länderkretsen den 1 oktober 1987 till att omfatta alla länder; för närvarande gäller vissa begränsningar. Samtidigt föreslås en del ytterligare ändringar i reglerna. Garanti skall i undantagsfall kunna medges juridiska personer som

inte är verksamma i Sverige. Garantitäckningen av en investerings avkastning anpassas till vad som gäller inom andra länders investeringsgarantisystem. Möjlighet ges att under vissa förutsättningar täcka återinvesteringar som görs med icke transfererbara vinstmedel liksom också exportfordringar som omvandlas till investeringar. Möjlighet till garantigivning i utländska valutor införs. Premienivån bör, uttalas det, bestämmas med hänsyn till risken i det enskilda ärendet. Ramen för investeringsgarantier, vilken sedan år 1968 är 400 milj. kr., vidgas till 1 000 milj. kr.

Motionen

Yrkande

I motion 1986/87:N156 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen

1. avslår proposition 1986/87:98,
2. hos regeringen begär förslag om investeringsgarantier som kan medverka till en utveckling i linje med vad som är målet för svensk biståndspolitik.

Motivering

Ett investeringsgarantisystem som inte har fungerat blir inte bättre därför att det kommer att omfatta alla länder, säger motionärerna. Systemet borde i stället ändras så att det bättre passar de utvecklingsländer vilkas utvecklingsplanering är förenlig med den svenska biståndspolitik. Företag som investerar i länder med stora politiska risker torde räkna med särskilt god profitkvot och borde då låta de kalkylerade vinsterna uppväga eventuella förluster. En investeringsgaranti som försäkrar mot viss politisk risk kan, menar motionärerna, motiveras endast om det överordnade målet är en utveckling som kan vara ett led i biståndsverksamhet.

Utskottet

Enligt beslut i riksdagen inrättades år 1968 ett system med statliga investeringsgarantier, avsedda som ett biståndspolitiskt instrument. Garantierna täcker inte kommersiella men däremot politiska risker, t. ex. risken för nationalisering. Från början kunde garantier inte lämnas för investeringar annorstädes än i de länder som är huvudmottagare av svenskt bilateralt bistånd. År 1979 utvidgades länderkretsen. Ett land utanför programländerkretsen kan emellertid komma i fråga endast om dess utvecklingsplanering är förenlig med den svenska biståndspolitikens mål. För investeringar i relativt rika u-länder skall garantier inte få ges annat än undantagsvis.

I praktiken har investeringsgarantisystemet inte blivit utnyttjat. Tolv ansökningar har kommit in till exportkreditnämnden (EKN) under de snart två decennier som har gått sedan systemet infördes, men inget ärende har utmynnat i att en garantiförbindelse har utfärdats.

Mot bakgrund härav och av beslut inom Världsbanken om inrättande av ett multilateralt investeringsgarantisystem föreslås i proposition 1986/87:98 vissa ändringar i de nu gällande reglerna för investeringsgarantier från EKN.

Innebörden har redovisats i det föregående. En huvudpunkt i förslaget är att systemet fortsättningsvis skall gälla alla länder. En restriktion skall dock vara att garantier för investeringar inte bör medges i ett land där förhållandena på arbetsmarknaden "upplevs som direkt stötande" eller där det uppenbarligen förekommer allvarliga och upprepade kränkningar av de grundläggande mänskliga rättigheterna. En konsekvens av att länderkretsen utökas bedöms bli att investeringsgarantisystemet kan vara av intresse i fråga om statshandelsländer. Ramen för investeringsgarantier, som hela tiden har varit 400 milj. kr., föreslås inför en beräknad ökad efterfrågan bli utvidgad till 1 000 milj. kr.

Vänsterpartiet kommunisterna riktar i motion 1986/87:N156 kritik mot regeringens förslag. Att garantier kan ges för investeringar i fler länder än tidigare medför, menar motionärerna, ingen förbättring för u-länderna. Att främja dessa länders utveckling borde vara det överordnade syftet. Motionen utmynnar i krav på att riksdagen skall avslå propositionen och begära att regeringen lägger fram förslag om investeringsgarantier som kan medverka till en utveckling i linje med vad som är målet för den svenska biståndspolitik.

Att systemet med investeringsgarantier inte har kommit att spela sin ursprungligen avsedda biståndspolitiska roll innebär samtidigt att biståndsanslagen inte har belastats med några förluster till följd av sådana garantier. Dessa anslag har sålunda ograverade stått till buds för andra ändamål. Enligt nu gällande regler skall förluster som förorsakas av investeringsgarantier inte täckas av biståndsmedel.

Hittillsvarande erfarenheter och önskvärdheten av en anpassning till det multilaterala investeringsgarantisystemet talar enligt utskottets mening för att regeringens förslag bör godtas. Att det svenska investeringsgarantisystemet på så sätt kan tillämpas mera generellt inom handelspolitikens ram minskar inte alls u-ländernas möjligheter att dra nytta av systemet. Det råder i detta sammanhang inte, som man i motion 1986/87:N156 (vpk) tycks vilja gesken av, någon motsättning mellan biståndspolitiska och andra intressen. De ytterligare utlandsinvesteringar som det nu skall kunna ges garantier för kan väntas medverka till ökad export av varor och tjänster från Sverige, till gagn för samhälls ekonomin.

Utskottet tillstyrker alltså propositionen och avstyrker motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:98 och med avslag på motion 1986/87:N156

1. godkänner de ändringar av riktlinjerna för investeringsgarantisystemet som föreslås i propositionen.

2. medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för investeringar i utlandet till ett belopp av högst 1 000 000 000 svenska kronor eller motsvarande belopp i utländsk valuta.

Stockholm den 7 maj 1987

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Sten Svensson (m), Åke Wictorsson, (s), Per Westerberg (m), Bo Finnkvist (s), Jörn Svensson (vpk), Sven-Åke Nygårds (s), Per-Richard Molén (m), Gudrun Norberg (fp) och Elving Andersson (c).

NU 1986/87:27

Reservation

Jörn Svensson (vpk) anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Enligt beslut — — — (= utskottet) — — — svenska biståndspolitiken.

Att systemet med investeringsgarantier inte har kommit att spela sin avsedda biståndspolitiska roll borde rimligen leda till allvarliga överväganden om hur det ursprungliga syftet skall kunna främjas. Regeringen har emellertid valt att i stället ytterligare anpassa systemet efter önskemål från storföretag som tror sig kunna vinna ökade profiler genom att utnyttja underbetald arbetskraft i andra länder. Samhället bör, som framhålls i motion 1986/87:N156 (vpk), inte ge sitt stöd till strävanden av det slaget. De vinster som företagen räknar med i samband med sådana utlandsinvesteringar borde förslå till att täcka kostnaderna för investeringsgarantier som meddelas på affärsmässiga grunder.

Regeringens förslag bör alltså inte genomföras. I stället bör investeringsgarantisystemet prövas om med sikte på att det, såsom från början var tänkt, skall bli ett verksamt instrument för svenskt bistånd till utvecklingsländerna.

Utskottet tillstyrker sålunda motion 1986/87:N156 (vpk), vilket innebär att propositionen avstyrks.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N156

1. avslår proposition 1986/87:98,
2. hos regeringen begär förslag till ändrade riktlinjer för investeringsgarantisystemet i enlighet med vad utskottet anført.